

Свободни професии

Регистрация в БУЛСТАТ и НАП, осигуровки, данъци и документи — по нормативната уредба към септември 2026 г.

Съдържание

1. Кои са лицата, упражняващи свободна професия
2. Регистрация в регистър БУЛСТАТ
3. Документи и държавна такса
4. Регистрация в НАП
5. Осигурителни вноски
6. Авансов данък
7. Годишна данъчна декларация
8. Документ за доходите и фискално устройство
9. Регистрация по ДДС
10. Патентна дейност

Правно основание: Закон за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ), § 1, т. 29 от допълнителните разпоредби, чл. 9, 29, 43, 48, 53, 55, 56 и 67; Закон за регистър БУЛСТАТ (ЗРБ), чл. 3 – 7, 9, 11 – 13, 15, 16 и 45; Тарифа за държавните такси, събирани от Агенцията по вписванията, чл. 8 и 10; Кодекс за социално осигуряване (КСО), чл. 4, 6 и 7; Наредба за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица, чл. 1, ал. 1, 2 и 5; Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2026 г. (ЗБДОО), чл. 9; Закон за счетоводството (ЗСЧ), чл. 6; Наредба № Н-18 от 2006 г., чл. 4; Закон за данък върху добавената стойност (ЗДДС), чл. 96. Текстът е сверен с редакцията на актовете към септември 2026 г. (последни изменения: ЗДДФЛ — ДВ, бр. 85 от 15.09.2026 г.; КСО — ДВ, бр. 68 от 28.07.2026 г.; ЗДДС — ДВ, бр. 69 от 31.07.2026 г.; ЗРБ — ДВ, бр. 27 от 17.03.2026 г.; Тарифата — ДВ, бр. 115 от 30.12.2025 г.).

1. Кои са лицата, упражняващи свободна професия

„Лица, упражняващи свободна професия“ са: експерт-счетоводителите; консултантите; одиторите; адвокатите; нотариусите; частните съдебни изпълнители; съдебните заседатели; експертите към съда и прокуратурата; лицензираните оценители; представителите по индустриална собственост; медицинските специалисти; преводачите; архитектите; инженерите; техническите ръководители; дейците на културата, образованието, изкуството и науката; застрахователните агенти; други физически лица, за които са налице едновременно следните условия:

- а) осъществяват за своя сметка професионална дейност;
- б) не са регистрирани като еднолични търговци;
- в) са самоосигуряващи се лица по смисъла на Кодекса за социално осигуряване.

(ЗДДФЛ, § 1, т. 29 от допълнителните разпоредби)

Вижте още: Кои лица са и кои не търговци?

2. Регистрация в регистър БУЛСТАТ

В регистър БУЛСТАТ се вписват физическите лица, упражняващи свободна професия или занаятчийска дейност. (ЗРБ, чл. 3, ал. 1, т. 9)

Физическите лица, независимо от различните основания за вписване, могат да имат само една регистрация. (ЗРБ, чл. 13)

Срок

Заявлението се подава в 7-дневен срок от възникване на задължението за вписване. За физическите лица, упражняващи свободна професия, срокът тече от започването на дейността. (ЗРБ, чл. 12, ал. 1 и 2)

При всяка промяна на подлежащите на вписване обстоятелства лицето е задължено в 7-дневен срок да заяви вписването им в регистъра. (ЗРБ, чл. 12, ал. 4)

Кой подава заявлението

Вписване и заличаване се извършват въз основа на заявление по образец. Образците на заявления се утвърждават от изпълнителния директор на Агенцията по вписванията. (ЗРБ, чл. 9, ал. 1)

Вписване и заличаване могат да се заявяват от лицето, съответно от негов законен представител, адвокат с изрично пълномощно или пълномощник с изрично нотариално заверено пълномощно. (ЗРБ, чл. 9, ал. 3)

Декларация за истинност. Към заявлението се прилага декларация за истинността на заявените обстоятелства, подписана от заявителя. (ЗРБ, чл. 9, ал. 4)

Заявленията на хартиен носител се подават в териториалните звена на Агенцията по вписванията, които са по седалищата на окръжните съдилища. При приемане на заявлението се проверява самоличността на заявителя. (ЗРБ, чл. 9, ал. 5 и 6)

В електронна форма

Агенцията по вписванията осигурява възможност за приемане на документите, издадени и подписани съгласно изискванията на Регламент (ЕС) № 910/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. относно електронната идентификация и удостоверителните услуги при електронни трансакции на вътрешния пазар и за отмяна на Директива 1999/93/ЕО и на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги, при условията и по реда на Закона за електронното управление. Когато се изисква подаването на документи с нотариална заверка, техният електронен образ се прилага към заявлението. (ЗРБ, чл. 15, ал. 1 и 2)

Срок за произнасяне

Служителят по регистрацията се произнася по заявленията и исканията за вписване и заличаване до края на следващия работен ден от постъпването им. (ЗРБ, чл. 16, ал. 2)

Код по БУЛСТАТ (ЕИК)

Агенцията по вписванията определя уникален единен идентификационен код (ЕИК), задължителен за лицата, които се вписват в регистъра, наречен „код по БУЛСТАТ“. Кодът по БУЛСТАТ се определя при вписването на лицата в регистъра. (ЗРБ, чл. 4, ал. 1 и 2)

Кодът по БУЛСТАТ на физическите лица, упражняващи свободна професия, е 9-значен. (ЗРБ, чл. 6, ал. 1)

Кодът по БУЛСТАТ се посочва задължително в документите, с които лицето участва в документооборота. (ЗРБ, чл. 5, ал. 2)

Санкция за пропуснат срок. Който не изпълни в срок задълженията си за подаване на заявление, се наказва с глоба за физически лица в размер до 1000 лв. При повторно извършване на нарушението наказанието е в размер от 5000 до 10 000 лв. (ЗРБ, чл. 45, ал. 1 и 2) Законът още посочва сумите в левове. По фиксирания курс 1 евро = 1,95583 лв. това са до 511,29 €, съответно от 2556,46 € до 5112,92 € — изчислено от нас, не е текст от закона.

3. Документи и държавна такса

Необходими документи за регистър БУЛСТАТ

1. Заявление по образец. Образците на заявления се утвърждават от изпълнителния директор на Агенцията по вписванията. (ЗРБ, чл. 9, ал. 1)
2. Декларация за истинността на заявените обстоятелства, подписана от заявителя. (ЗРБ, чл. 9, ал. 4)
3. Документ, удостоверяващ извършването на заявената дейност на територията на Република България, документ за собственост или други документи, когато такива се изискват от закона. (ЗРБ, чл. 11, ал. 2, т. 1)
4. Документ за платена държавна такса, освен в случай на плащане по електронен път. (ЗРБ, чл. 11, ал. 2, т. 2)
5. Когато заявлението не се подава лично — изрично пълномощно на адвокат или изрично нотариално заверено пълномощно на пълномощник. (ЗРБ, чл. 9, ал. 3)

Документите се представят в оригинал, заверен от заявителя препис или нотариално заверен препис. При приемане на заявлението се проверява самоличността на заявителя. (ЗРБ, чл. 11, ал. 3; чл. 9, ал. 6)

Какъв е документът за дейността

В регистър БУЛСТАТ за лицата, упражняващи свободна професия, се вписват упражняваните дейности/професии и документите, удостоверяващи извършването на определена дейност. (ЗРБ, чл. 7, ал. 2, т. 7 и 8)

За лица, упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност по регистрацията, се считат тези, които упражняват дейност:

1. на основание на предварителна регистрацията, определена с нормативен акт — нотариуси, адвокати, дипломирани експерт-счетоводители; регистрирани одитори, независими оценители, експерти към съда и прокуратурата, медицински специалисти, застрахователни агенти и други;
2. за която подлежат на облагане с патентен данък и не са еднолични търговци;
3. като извършват професионална дейност на свой риск и за своя сметка — дейци на науката, културата, образованието, архитекти, икономисти, инженери, журналисти и други физически лица, упражняващи свободна професия, регистрирани с ЕИК по регистър БУЛСТАТ.

(Наредба за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица, чл. 1, ал. 5; за застрахователните агенти — Кодекс за застраховането, чл. 313, ал. 1)

Указанията на Агенцията по вписванията. В образца „Заявление за вписване на обстоятелства, относно физическо лице по чл. 3, ал. 1, т. 9 или осигурител по чл. 3, ал. 1, т. 11 от Закона за регистър БУЛСТАТ“ групата „Професии“ съдържа поле „Описание“ за отбелязване на упражняваната професия и поле „Документи, удостоверяващи извършването на определена дейност“ за отбелязване на приложените документи, удостоверяващи извършването на заявената дейност. В групата „Приложения“ се отбелязват „Декларация относно истинността на заявените за вписване обстоятелства“, „Документ, установяващ извършването на определена дейност“ и „Други“. Нито законът, нито указанията посочват конкретен вид документ. (Агенция по вписванията, „Вписване на обстоятелства в регистър БУЛСТАТ“ — образец на заявлението и указания за попълване, проверено на 28.09.2026 г.)

За вписване и заличаване на обстоятелства се заплаща държавна такса, определена с Тарифата за държавните такси, събирани от Агенцията по вписванията. (ЗРБ, чл. 9, ал. 8)

Такса	Размер
Вписване на нов субект — физическо лице, упражняващо свободна професия или занаятчийска дейност	10 лв. / 5,11 евро
Вписване на промени в обстоятелствата	10 лв. / 5,11 евро

(Тарифа за държавните такси, събирани от Агенцията по вписванията, чл. 8, ал. 1, т. 17 и чл. 10)

Сумата в евро. Агенцията по вписванията е публикувала таксите за регистър БУЛСТАТ в левове и в евро, като посочва, че след въвеждане на еврото таксите се изразяват в евро, а превалутирането и закръгляването се извършват по правилата на Закона за въвеждане на еврото. (Агенция по вписванията, „Държавни такси“)

Банкова сметка за таксата

Банка	ТБ „ТОКУДА БАНК“ АД, офис „Централно управление“, гр. София, п.к. 1000, ул. „Георг Вашингтон“ № 21
BIC код	CREXBGSF
Транзитна сметка, обслужва регистър БУЛСТАТ и Регистъра на имуществените отношения на съпрузите	BG52 CREX 9260 3114 5495 01
Основание за плащане	такса Регистър Булстат

Основание за плащане. При попълване на преводно нареждане/вносна бележка за плащане от/към бюджета в поле „основание за плащане“ е необходимо да се попълва с думи регистъра, за който се отнася таксата (такса Регистър Булстат).

Преводи и вноски по банковите транзитни сметки и набирателната сметка на Агенция по вписванията могат да се извършват в офисите на всички търговски банки на територията на страната, чрез услугите за интернет банкиране, чрез използване на системата ePaу и в офисите на Еазурау. За извършване на преводи, освен изброените, Агенция по вписванията разполага с ПОС-терминални устройства на своите гишета.

(Агенция по вписванията, „Банкова сметка на Регистър БУЛСТАТ“, проверено на 28.09.2026 г.)

4. Регистрация в НАП

Задължително осигурени за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт са лицата, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност. (КСО, чл. 4, ал. 3, т. 1)

Задължението за осигуряване за лицата, упражняващи по регистрация свободна професия, възниква от деня на започване или възобновяване на трудовата дейност и продължава до нейното прекъсване или прекратяване. (Наредба за общественото осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица, чл. 1, ал. 1)

Декларация в 7-дневен срок. При започване, прекъсване, възобновяване или прекратяване на всяка трудова дейност самоосигуряващото се лице подава декларация по утвърден образец от изпълнителния директор на Националната агенция за приходите (НАП) до компетентната териториална дирекция на НАП, подписана от самоосигуряващото се лице, в 7-дневен срок от настъпване на обстоятелството. (Наредбата, чл. 1, ал. 2)

5. Осигурителни вноски

Осигурителните вноски за самоосигуряващите се лица са за сметка на осигурените лица и се дължат авансово върху месечен осигурителен доход между минималния и максималния месечен размер на дохода, определен със закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година. (КСО, чл. 6, ал. 8)

Срок — 25-о число. Осигурителните вноски за самоосигуряващите се лица се внасят лично или чрез осигурителни каси до 25-о число на месеца, следващ месеца, за който се дължат. (КСО, чл. 7, ал. 4)

Период през 2026 г.	Минимален месечен осигурителен доход	Максимален месечен осигурителен доход
01.01 – 31.07.2026 г.	550,66 евро	2 111,64 евро
01.08 – 31.12.2026 г.	620,20 евро	2 300 евро

(ЗБДОО за 2026 г., чл. 9; по данни на Националния осигурителен институт, nssi.bg, обновено на 30.07.2026 г.)

Окончателен размер на осигурителния доход

Окончателният размер на месечния осигурителен доход се определя за периода, през който е упражнявана трудова дейност през предходната година, въз основа на данните, декларирани в справка към годишната данъчна декларация по Закона за данъците върху доходите на физическите лица, и не може да бъде по-малък от минималния месечен осигурителен доход и по-голям от максималния месечен осигурителен доход. Окончателните осигурителни вноски се дължат от осигурените лица върху годишния осигурителен доход в размерите за фонд „Пенсии“ и за допълнително задължително пенсионно осигуряване и в размерите за фонд „Общо заболяване и майчинство“ за самоосигуряващите се лица, които са избрали да се осигуряват в този фонд, в срока за подаване на данъчната декларация. Годишният осигурителен доход се определя като разлика между декларирания или установения от органа по приходите при условията и по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс облагаем доход от упражняване на трудова дейност и сбора от доходите, върху които са внасяни авансово осигурителни вноски. (КСО, чл. 6, ал. 9)

6. Авансов данък

Лице, придобило доход от стопанска дейност, дължи авансово данък върху разликата между облагаемия доход и вноските, които самоосигуряващото се лице е задължено да прави за своя сметка за месеците на тримесечието, през което е придобит облагаемият доход. (ЗДДФЛ, чл. 43, ал. 1)

Размерът на дължимия данък се изчислява, като разликата се умножи по данъчна ставка 10 на сто. (ЗДДФЛ, чл. 43, ал. 3)

Срок — до края на месеца след тримесечието. Когато платецът на дохода не е задължен да удържа и внася данъка, данъкът се внася от лицето, придобило дохода, в срок до края на месеца, следващ тримесечието на придобиване на дохода. (ЗДДФЛ, чл. 67, ал. 1)

Четвъртото тримесечие. Не се внася авансов данък за доходи, придобити през четвъртото тримесечие на данъчната година. (ЗДДФЛ, чл. 67, ал. 2)

Декларацията за авансовия данък се подава от физическото лице, придобило дохода, когато платецът на дохода не е задължен да удържа и внася данъка. Декларацията се подава в сроковете за внасяне на дължимите данъци. Самоосигуряващите се лица по смисъла на Кодекса за социално осигуряване подават декларацията само по електронен път. (ЗДДФЛ, чл. 55, ал. 2; чл. 56, ал. 1 и 2)

7. Годишна данъчна декларация

От 10 януари до 30 април. Годишната данъчна декларация се подава в срок от 10 януари до 30 април на годината, следваща годината на придобиване на дохода. (ЗДДФЛ, чл. 53, ал. 1)

Облагаемият доход от стопанска дейност на физическите лица, които не са търговци по смисъла на Търговския закон, се определя, като придобитият доход се намалява с разходи за дейността, както следва:

- с 40 на сто за доходи от упражняване на свободна професия като адвокат и нотариус;
- с 25 на сто за доходи от упражняване на свободна професия извън адвокат и нотариус или възнаграждения по извънтрудови правоотношения.

(ЗДДФЛ, чл. 29, ал. 1, т. 2, б. „г“ и т. 3)

Промяна от 01.01.2026 г. Разходите от 40 на сто за адвокати и нотариуси са по редакцията на закона, изменена с ДВ, бр. 30 от 2026 г., в сила от 01.01.2026 г. (ЗДДФЛ, чл. 29, ал. 1, т. 2, б. „г“)

Размерът на данъка върху общата годишна данъчна основа се определя, като общата годишна данъчна основа се умножи по данъчна ставка 10 на сто. (ЗДДФЛ, чл. 48, ал. 1)

Дължимият данък върху общата годишна данъчна основа се внася до 30 април на годината, следваща годината на придобиване на дохода. (ЗДДФЛ, чл. 67, ал. 5)

Вижте още: [Облагаем доход от друга стопанска дейност](#)

8. Документ за доходите и фискално устройство

Без фискално устройство. Не е задължено да регистрира извършваните от него продажби в търговски обект чрез фискално устройство или интегрирана автоматизирана система за управление на търговската дейност лице, което извършва дейност на лице, упражняващо свободна професия. (Наредба № Н-18, чл. 4, т. 8)

Данъчно задължените лица, които не са длъжни да издават фискална касова бележка от фискално устройство или касова бележка от интегрирана автоматизирана система за управление на търговската дейност, издават документ за придобитите от тях доходи от друга стопанска дейност и от наем или от друго възмездно предоставяне за ползване на права или имущество, съдържащ следните реквизити:

1. наименование и номер на документа, съдържащ само арабски цифри;
2. дата на издаване;
3. наименование на предприятието;
4. предмет, натурално и стойностно изражение на стопанската операция;
5. име и подпис на съставителя.

Документът се издава в два екземпляра, като единият се предоставя на платеща на доходите, а вторият се съхранява от физическото лице. (ЗДДФЛ, чл. 9, ал. 2; ЗСч, чл. 6, ал. 3)

Документът не се издава, когато:

- за доходите платещът издава предвидения в закона формуляр „Сметка за изплатени суми“, или
- доходите са платени по банкова сметка на физическото лице.

(ЗДДФЛ, чл. 9, ал. 3, т. 1 и 4)

Вижте още: [Документална обоснованост](#)

9. Регистрация по ДДС

Всяко данъчно задължено лице, което е установено със седалище и адрес на управление на територията на страната, а когато няма такова седалище — с постоянен адрес или с обичайно пребиваване на територията на страната, е длъжно да се регистрира, когато годишният му оборот в страната надвиши националния праг от 51 130 евро. (ЗДДС, чл. 96, ал. 1)

Годишният оборот в страната е общата сума от данъчните основи на извършените през календарната година с място на изпълнение на територията на страната от данъчно задълженото лице доставки, изброени в закона. (ЗДДС, чл. 168в, ал. 1)

7-дневен срок. Заявлението за регистрация се подава в компетентната териториална дирекция на Националната агенция за приходите в 7-дневен срок от датата на надвишаване на националния праг. (ЗДДС, чл. 96, ал. 6, т. 1)

Вижте още: [Задължителна регистрация по ДДС](#)

10. Патентна дейност

Вижте още: [Патентен данък](#) — кой го дължи, за кои дейности, размери и срокове.

Източници: Закон за данъците върху доходите на физическите лица, § 1, т. 29 ДР, чл. 9, 29, 43, 48, 53, 55, 56, 67 · Закон за регистър БУЛСТАТ, чл. 3 – 7, 9, 11 – 13, 15, 16, 45 · Тарифа за държавните такси, събирани от Агенцията по вписванията, чл. 8, 10 · Кодекс за социално осигуряване, чл. 4, 6, 7 · Наредба за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица, чл. 1 · Агенция по вписванията — образец и указания на заявлението за физически лица по чл. 3, ал. 1, т. 9 ЗРБ · Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2026 г., чл. 9 · Закон за счетоводството, чл. 6 · Наредба № Н-18 от 2006 г., чл. 4 · Закон за данък върху добавената стойност, чл. 96, 168в · Агенция по вписванията — Банкова сметка на Регистър БУЛСТАТ

Счетоводни услуги ВЪЗМОЖНОСТ-И · vazmojnosti.com · office@vazmojnosti.com

Материалът има информационен характер и не замества консултация по конкретен случай.